

VERGİ ÖDERKEN NE KADAR MİLLİYETÇİYİZ?

DEĞERLENDİRME NOTU

14 Mayıs 2023 Genel Seçimlerinin üzerinden iki ay geçti. Seçim sonuçlarına bağlı olarak da “Türkiye’de milliyetçilik yükseliyor mu?” sorusu gündeme geldi. Nitekim 1970’li yıllarda Milliyetçi Hareket Partisi’nin (MHP) temsil ettiği milliyetçi kesimin oyları yüzde 3-5 seviyelerindeyken zaman içinde yeni kurulan Büyük Birlik Partisi (BBP), İslahatçı Demokrasi Partisi (daha sonra Millet Partisi) ve son dönemde MHP’den kopan (İyi Parti, Zafer Partisi) gibi partilerin temsil ettiği seçmenlerin oranı Mayıs 2023 seçimlerinde yüzde 25 seviyesini zorladı.

Yükselen milliyetçilik tartışması sürerken Hazine ve Maliye Bakanlığı’na Mehmet Şimşek’in atanmasıyla birlikte ekonomide rasyonele dönüş, gündemin baskın konusu haline geldi. Takiben rekor seviyede olması beklenen bütçe açığının azaltılması için vergi düzenlemeleri gündeme geldi. Kurumlar vergisinde, KDV oranlarında ve harçlardaki artışı, son olarak petrol ürünlerinde yüklü ÖTV artışı izledi.

Bununla beraber vergi oranlarında artış yaparak bütçe açığının kontrol edilemeyeceği Cumhur İttifakı ortağı Fatih Erbakan² dahil olmak üzere geniş bir kesim bu uygulamaları eleştirmişti. Bu kapsamda www.ekonomim.com yazarı Alaattin Aktaş tahakkuk etmiş olan vergilere ilişkin tahsilatın 2022 yılında yüzde 71 seviyesinde kaldığını belirterek ek vergiler getirmektense vergi toplamının öncelikli olması gerektiğine dikkat çekmiştir³. Nitekim 2022 yılında tahsil edilemeyen vergi 1,1 trilyon TL’ye ulaşmış olup bu tutar geçtiğimiz hafta TBMM’de kabul edilen ek bütçe kanunundaki büyüklük kadardır. Yani Hazine ve Maliye Bakanlığı vergiyi tabana yaymak gibi reform çabalarına girmeden bile sadece tahakkuk etmiş olan vergileri tahsil etse ek vergilere ve oran artışlarına ihtiyaç olmayacaktı.

¹https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1413/M.+Coskun+Cangoz_+Dr.

²<https://t24.com.tr/haber/erbakan-butce-acigi-vergi-zamlari-ile-kapatilamaz,1120342>

³<https://www.ekonomim.com/kose-yazisi/yeni-vergi-en-kolayi-siz-once-tahakkuk-edeni-toplayin/700156>

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazarına aittir. TEPAV’ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

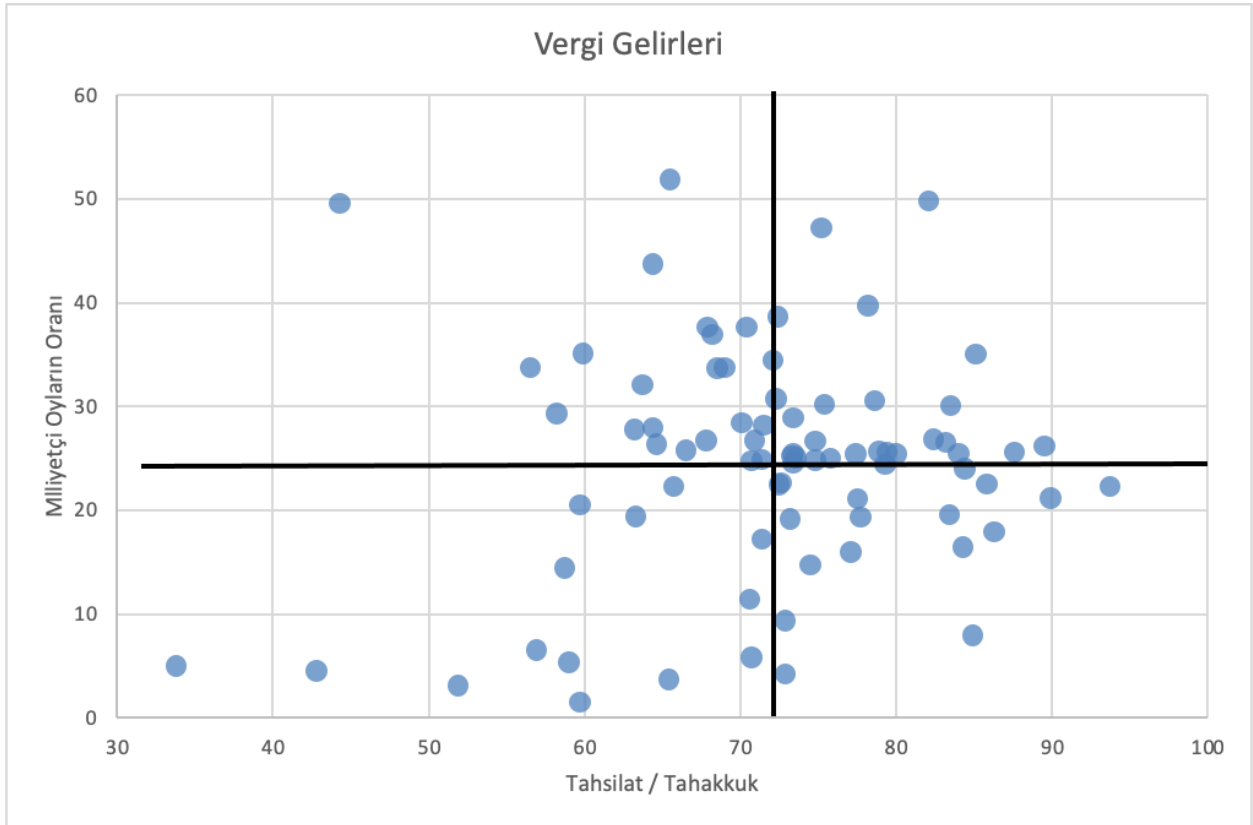
Öte yandan, çuvaldızı vergi idaresine batırırken vergi mükelleflerinin de görevlerini yerine getirme konusunda yeterince özenli olmadıklarını, hatta bazı yükümlülüklerini ödememe tercihi içinde olduklarını da göz ardı etmemek gerekiyor.

Mayıs 2023 seçim sonuçlarına göre milliyetçi oyların oldukça arttığından hareketle 2022 yılı il bazında veriler vergi mükelleflerinin vergi ödeme davranışları ilginç verilere işaret ediyor.

Milliyetçi Oyların Yüksek Olduğu İllerde Tahsilat/Tahakkuk Oranları

Milliyetçi oyların Türkiye ortalamasının (yüzde 24,6) üzerinde olduğu 45 ilin 20'sinde tahsilat/tahakkuk oranının Türkiye ortalamasının (yüzde 71,9) altında olduğu görülüyor. Bu kapsamda en yüksek (yüzde 40 üzeri) oy oranına sahip olan 5 ilde (Çankırı, Aksaray, Yozgat, Gümüşhane ve Osmaniye) tahsilat/tahakkuk oranı ortalama yüzde 66,3 seviyesindedir. Ancak 45 ilin ortalaması yüzde 72,4 ile Türkiye geneline paralellik gösteriyor (Şekil 1).

Şekil 1 – İl Bazında Milliyetçi Oylar ve Toplam Vergi Geliri Tahsilatı

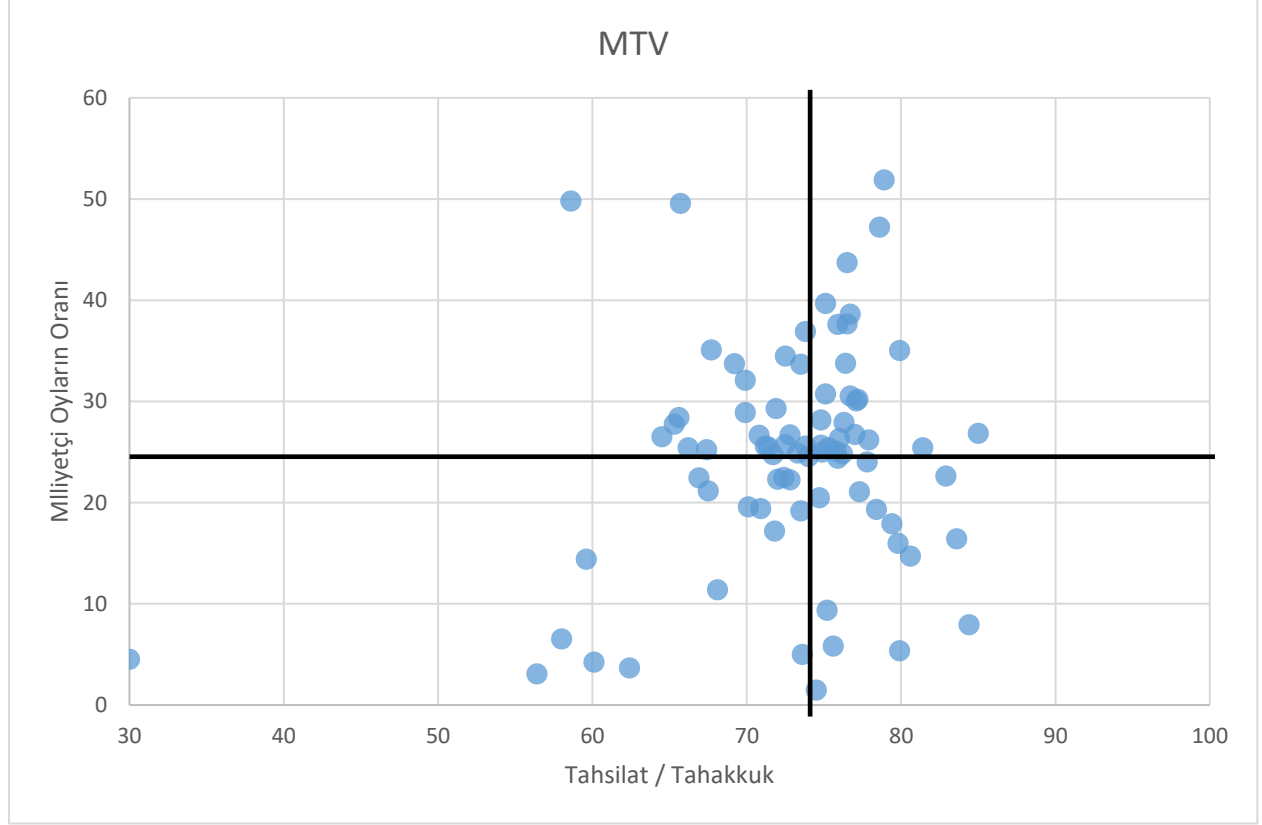
Kaynak: HMB verileri kullanılarak yazarın hesaplamaları

Beyan usulüyle ödenen vergilerde tahsil performansı diğer vergilere nazaran daha düşüktür. Ancak il bazında dağılım yukarıdakine benzer bir görünüm sergilemektedir.

Motorlu Taşıtlar Vergisi (MTV) mülkiyet üzerinden alınan vergiler arasında bütçeye en fazla katkıyı sağlayan vergidir. Ancak MTV'nin tahsilat oranı (yüzde 72,7) gelir vergisi tahsilat oranından (yüzde 78,3) düşüktür. Milliyetçi oyların yüzde 25'in üzerinde olduğu 45 ilin ortalamasında MTV tahsilat oranı yüzde 73,4 ile genele paralellik gösterirken milliyetçi

oyların en yüksek olduğu 5 ilin ortalaması yüzde 71,7 ile Türkiye ortalamasının (yüzde 72,7) hafifçe altındadır. Bununla beraber ilk beşte yer alan illerden Aksaray'da tahsilat/tahakkuk oranı yüzde 58,6, Yozgat'ta yüzde 65,7, Kilis'te ise yüzde 67,7 olmuştur (Şekil 2).

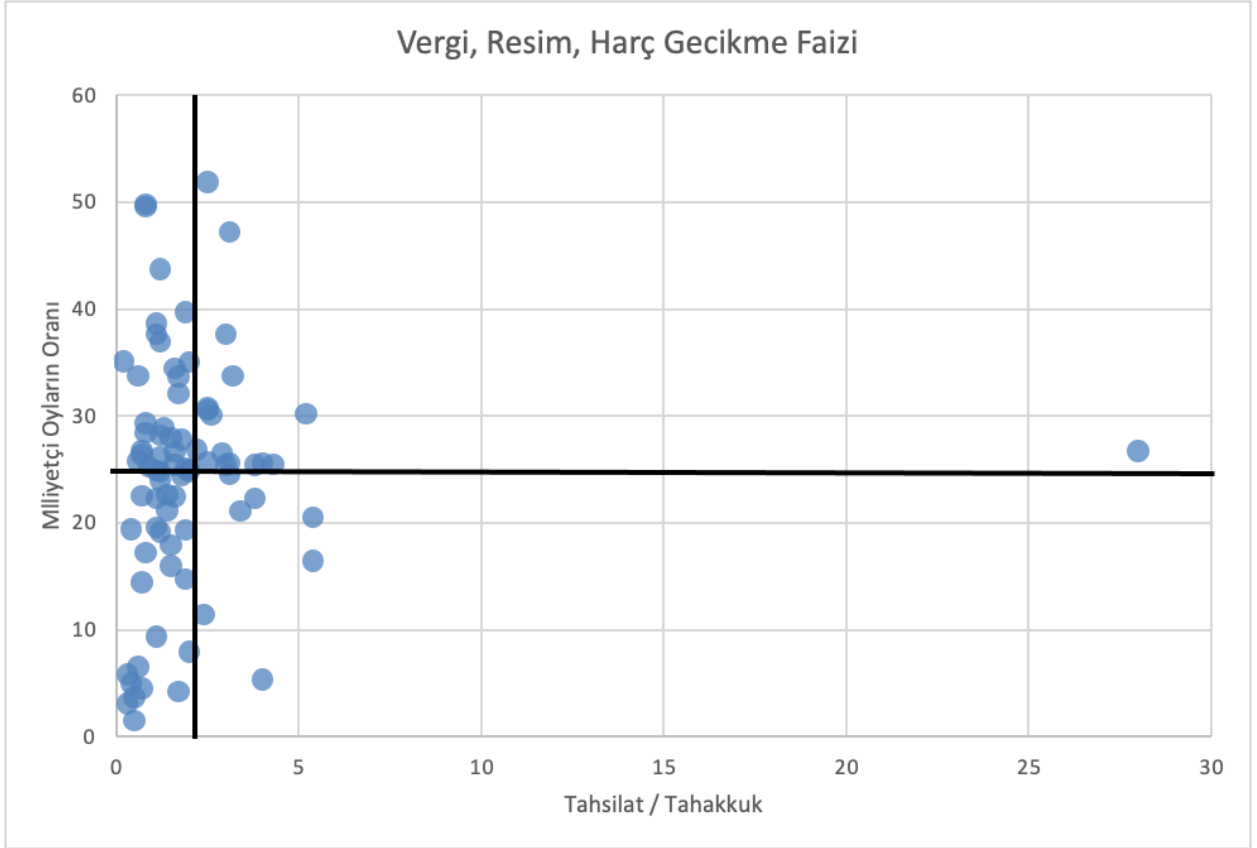
Şekil 2 - İl Bazında Milliyetçi Oylar ve Motorlu Taşıtlar Vergisi Tahsilatı

Kaynak: HMB verileri kullanılarak yazarın hesaplamaları

Vergi kanunlarına aykırı hareket edenlere yönelik yaptırımların uygulanmamasını sağlayan vergi aflarının her iki-üç yıllık dönemlerle tekrarlanması vergi idaresinin performansını olduğu kadar vergi mükelleflerinin ödeme motivasyonunu da olumsuz etkilemektedir. Vergi aflarının sıklıkla yapılması nedeniyle yurt genelinde mükellefler sadece yüzde 2,1 oranında vergi, resim ve harçların vadesinde ödenmemesi nedeniyle ortaya çıkan gecikme cezalarını ödemektedir. Buna paralel olarak milliyetçi oyların nispeten yüksek olduğu 45 ilde de gecikme faizi tahsilatı sadece yüzde 2,5 olmuştur. Bu oran milliyetçi oyların en yüksek olduğu 5 ilde yüzde 1,7'ye gerilerken Aksaray ve Yozgat'ta binde 8, Osmaniye'de yüzde 1,2, Kilis'te ise binde 2'dir. Öte yandan, milliyetçi oyların yüzde 26,8 seviyesinde olduğu Denizli'de gecikme faizi tahsilat oranı yüzde 28 olup yurt çapındaki en yüksek değerdir (Şekil 3).

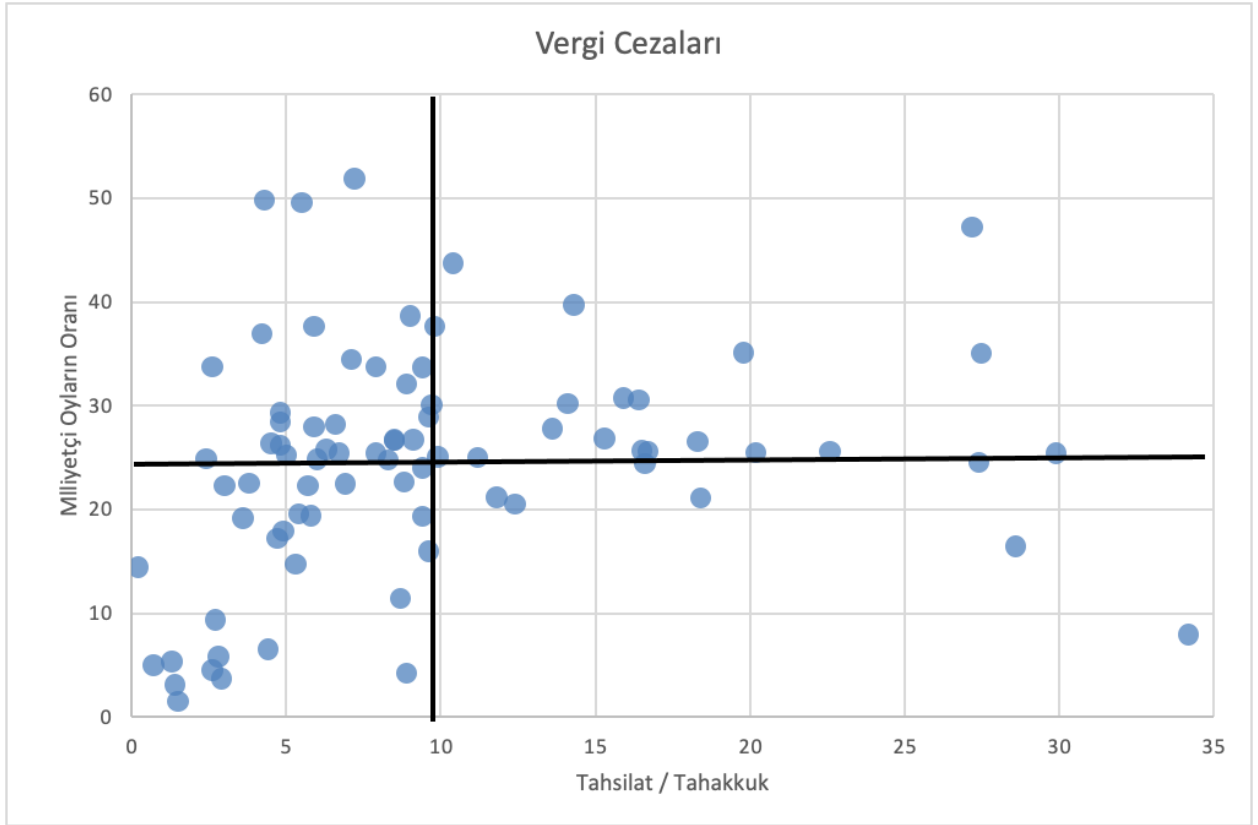
Şekil 3 - İl Bazında Milliyetçi Oylar ve Gecikme Faizi Tahsilatı

Kaynak: HMB verileri kullanılarak yazarın hesaplamaları

Gecikme faizlerinin ödenmemesi konusundaki mükellef tercihi paralel olarak vergi cezalarının da ödenmediği görülmektedir. Vergi cezalarında tahsilat/tahakkuk oranının Türkiye ölçeğinde yüzde 9,8 olması, bu durumun oy kullanma tercihinden bağımsız olduğuna işaret etmektedir. Bununla beraber, gecikme faizlerinde olduğu gibi vergi cezalarında da milliyetçi oy tercihi ağır basan illerin pozitif yönde ayrıştığını söylemek mümkün değildir. Nitekim milliyetçi partilere yüzde 25'in üzerinde oy veren 45 ilin ortalaması yüzde 11,2 ile Türkiye ortalamasının üzerine çıkmışsa da bu illerin 27'sinde vergi cezası tahsilatı Türkiye ortalamasının altındadır. Vergi cezalarının tahsilat/tahakkuk oranı, her iki oyun birisinin milliyetçi partilere yöneldiği en yüksek milliyetçi oya sahip ilk beş şehirde yüzde 10,9 seviyesinde olsa da Çankırı'da yüzde 7,2, Aksaray'da yüzde 4,3 ve Yozgat'ta yüzde 5,5 olması dikkat çekicidir (Şekil 4).

Şekil 4 - İl Bazında Milliyetçi Oylar ve Vergi Cezası Tahsilatı

Kaynak: HMB verileri kullanılarak yazarın hesaplamaları

Milliyetçi oyların ağırlıklı olarak toplandığı MHP “milletin tarihinden ve kökenlerinden gelen değerlerden ilham alarak tam bağımsız, güçlü ve büyük Türkiye’yi inşa etmeyi”⁴, İYİ Parti ise “önce millet önce memleket siyasetiyle her alanda üreten, zengin, mutlu ve güçlü Türkiye’yi inşa etmeyi”⁵ hedeflemektedir. Dolayısıyla ulusun ihyası için olmazsa olmaz niteliğindeki vergi bir yurttaşlık görevi, toplum ve devlet arasındaki sözleşmenin temel unsurlarından birisidir. Nitekim Gazeteci Abbas Güçlü, “milliyetçilik son kuruşuna kadar vergi vermektir”⁶ derken milliyetçi oyların arttığı koşullarda vergi ödeme davranışının buna paralel olarak oluşmamış olması dikkat çekicidir.

⁴https://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/program/editor/mhp_tarihcesi.html

⁵<https://iyiparti.org.tr/iyi-parti>

⁶<https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/abbas-guclu/milliyetcilik-yarisi-6952486?sessionid=2>